

Omverdensinddragelse

26.10.2015

Latinerstrædet

Procesbeskrivelse og evaluering

Indholdsfortegnelse

Indledning	side 2
Følgegruppemøder	side 3
Lørdagsevent	side 5
Høringen	side 10
Spillerum for forandringer?	side 12
”Nix pille ved vores kvarter”	side 13
De bløde og de hårde løsninger	side 14
Opsummering	side 15

Følgende er en evalueringsrapport udarbejdet af et rådgiverteam bestående af VIGØR og PARK for Københavns Kommune Teknik- og Miljøforvaltningen Center for Nye Anlægsprojekter, projektleder Pia Widerholdt Bentsen.

PARK

Kontaktperson:
 Thomas Bøjstrup
 cand.arch.
 Tel +45 26 80 76 98
 Email tcb@wearepark.dk

VIGØR

Kontaktperson:
 Majken Hviid
 cand.scient.anth.
 Tel +45 40 34 13 93
 Email: majken@vigør.nu

Indledning

Baggrund

I 2013 igangsatte Københavns Kommunes Teknik- og Miljøforvaltning (TMF) et udviklingsprojekt i Nørre Kvarter. Projektet havde til formål at forbedre trafikforhold og byliv i et af Københavns ældre bykvarterer med hjælp fra lokale borgere og brugere. Projektet resulterede i rapporten "Trafik og Bymiljø i Nørre Kvarter –Idékatalog", hvori ønsker og krav til kvarterets udviklinger blev skitseret.

I november 2013 igangsatte forvaltningen et trafikforsøg på baggrund af idékataloget og samtidig blev der i Budget 2014 afsat midler til et omverdensinddragelse og skitseprojekt for udviklingen af den centrale del af Nørre Kvarter, som her kaldes Latinerstrædet. Processen for omverdensinddragelsen bestod af to følgegruppemøder og et lørdagevent, hvilket er fundet sted fra primo august og september 2015. Processen blev afsluttet med en høring af projektgruppens forslag i primo oktober 2015.

Projektteamet og rollefordeling

Projektteamet bestod af en projektgruppe fra TMF, Byens Fysik, ledet af projektleder Pia Widerholdt Bentsen. Rådgiverteamet bestod af V!GØR og PARK. Der har været et tæt, velfungerende samarbejde mellem rådgiverteamet og projektgruppen hos TMF. V!GØRs rolle har været at styre omverdensinddragelsesprocessen - herunder eksternt kommunikation, facilitering, idégenerering samt lørdagevent med 1:1 test. PARKs rolle som underrådgiver har først og fremmest været som ansvarlige for Skitseprojektet, men de har undervejs ligeledes været med til at facilitere dialogen. Derudover har PARK haft den relevante erfaring med byrumsdesign og på den måde bidraget med de nødvendige arkitektfaglige kompetencer undervejs i processen og i selve udarbejdelsen af det konkrete skitseforslag.

Målgrupper og tilgang

Projektteamet har undervejs i processen haft et stort fokus på at inddrage lokalmiljøet og sammen finde på løsninger, der kan forstærke bylivsmulighederne i Latinerstrædet. Formålet med dette har først og fremmest været, at forankre projektet lokalt og skabe et ejerskab til en fælles lokal problemstilling, og samtidig at bringe forvaltningen tættere på kvarterets behov og ønsker.

En vigtig byggesten i at designe processen for omverdensinddragelse har været den allerede eksisterende viden fra projektgruppen hos TMF og deres tidligere erfaringer med at arbejde i Nørre Kvarter. Projektgruppen vidste, at kvarteret var præget af engagerede lokale kræfter med en stærk holdning til områdets fremtid, og at mange som udgangspunkt var negativt stemt over for projektet.

Ordet "byliv" blev indledningsvist forbundet med noget negativt og der var således en udtalt bekymring

for, hvorvidt der med dette projekt ville følge flere problemer. Særligt beboerforeningen har fra processens begyndelse haft en afstandstagen overfor større fysiske tiltag i gaden.

Samtidig fyldte frustrationer over stigende støjgener og uro i forbindelse med nattelivet meget, hvilket resulterede i, at der fra starten af processen har været et stort fokus på at begrænse de udfordringer, der var i kvarteret ved i stedet at sætte fokus på de potentialer, der ligger hen over døgnet.

Håndteringen af de forskellige holdninger til projektet, og dermed muligheden for at deltage og blive hørt på forskellige niveauer, har fyldt meget. For at sikre at alle relevante interessenter blev hørt, har vi valgt at inddele områdets brugere i fire målgrupper: Henholdsvis beboerne, de erhvervsdrivende, de besøgende i gaden samt interesseorganisationer som eksempelvis Danmarks Restauranter og Cafés (DRC).

Hvor følgegruppemøderne henvendte sig til repræsentanter fra beboerne, de erhvervsdrivende og interesseorganisationerne, var formålet at en lørdagevent skulle favne bredere og inddrage både beboere og de erhvervsdrivende, der ikke var aktive i følgegruppen samt, ikke mindst, besøgende. Høringen var primært henvendt til de beboere og erhvervsdrivende, som ikke var en del af beboerforeningen, og på den måde blev der sigtet efter at inddrage bredt i alle udviklingsfaser - fra kortlægning af området og dets brug, til idéudvikling og konkrete løsninger til det endelige Skitseprojekt.

Følgegruppemøder

Der blev afholdt 2 følgegruppemøder med repræsentanter fra både interesseorganisationer og aktører i gaden, der afspejlede forskellige interesseområder. De inviterede til følgegruppen var repræsentanter fra beboerforeningen Nørre Kvarter, Indre By Lokaludvalg, København K (KCC), Horesta, Danmarks Restauranter & Caf er (DRC), Wonderful Copenhagen, Dansk Fodg ngerforbund og Dansk Cyklistforbund¹. Følgegruppens rolle var, at formidle lokal information og viden til rådgiver og TMFs projektgruppe samt at komme med ideer, tanker, ønsker og krav til den fremtidige udvikling af Latinerstrædet.

1. følgegruppemøde

Til første følgegruppemøde blev der arbejdet med at identificere de forskellige brug af gadens rum i løbet af døgnet samt de kerneværdier, der kendetegnede det gode byliv i Latinerstrædet. Formålet var, at åbne op for en dialog omkring de positive kvaliteter, der kendetegnede Latinerstrædet, samt de udfordringer, der var i kvarteret.

Undervejs i det første følgegruppemøde blev der af rådgiver udarbejdet et visuelt referat som udgangspunkt for en opsamling af mødet. Dette fungerede godt som en metode for fælles opsamling, et medie hvori dialogen blev indfanget og konkretiseret og samtidig brugt som et redskab til at bringe dialogen ind i rådgivers arbejde med området.

2. følgegruppemøde

Der blev på baggrund af første følgegruppemøde identificeret tre temaer, der blev arbejdet videre med til andet følgegruppemøde. Henholdsvis; "Den skønne gade", "Hjemme i gaden" og "Den historiske og levende gade". Rådgiver havde på forhånd udarbejdet tre illustrative skitser, der hver især gav et billede på de tre temaer, som oplæg til dialog med følgegruppen. Skitserne fungerede som et kreativt afsæt for debatten og et medie, hvorudfra ideer blev udviklet. De tre tematikker pegede på en række positive karakteristika, og således var ønsket, at vende fokus væk fra de mange negative historier. Formålet var, at skabe dialog omkring de konkrete løsninger i gaden, og få den lokale viden i spil.

Et eksempel på, hvordan den lokale viden blev sat i spil, var problematikken omkring affald i gaden. Her var der enighed om, at der manglede skraldespande i gaden, og specifikke steder blev udpeget. Eksempelvis i Kattesundet. Derudover ønskede flere, at lokale kunstnere skulle have mulighed for at udsmykke skraldespande, så de i højere grad fik et lokalt udtryk.

¹ Dansk Fodg ngerforbund, Dansk Cyklistforbund og Wonderful Copenhagen havde ikke mulighed for at deltage.

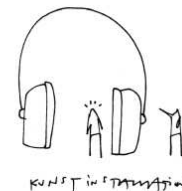
Første følgegruppemøde

På baggrund af tidligere erfaringer med at inddrage beboerforeningen var det forventet at problematikken omkring nattelivet ville fylde meget. Alligevel var det en stor udfordring at flytte fokus væk fra frustrationerne, der særligt til første følgegruppemøde var yderst udtalt og dominerende. Det er derfor også rådgivers oplevelse, at det ikke til fulde lykkedes at få den ønskede dialog mellem de forskellige repræsentanter til første følgegruppemøde, hvor særligt deltagerne fra beboerforeningen ytrede sig negativt. Det er dog også rådgivers oplevelse, at stemningen vendte i løbet af første følgegruppemøde og kvaliteterne i området blev italesat. Som en beboer beskrev det: *“Det der kendetegner vores bydel er også, at der er mange som bor her. Vi engagerer os i kvarteret og har en stor kærlighed til stedet, hvor vi bor”*. Til 2. følgegruppemøde var fokus derfor flyttet over på løsningerne, og her gik deltagerne generelt mere konstruktivt til opgaven.

Ved at samle forskellige interessenter i gaden blev det også tydeligt, at der var forskellige interesser på spil. Men samtidig gav følgegruppemøderne også en unik mulighed for de forskellige aktører i gaden, til at få snakket sammen, både om udfordringer og potentialer. Eksempelvis DRC der deltog aktivt, og som efterfølgende har udarbejdet et forslag til en kampagne med skilte i gaden.

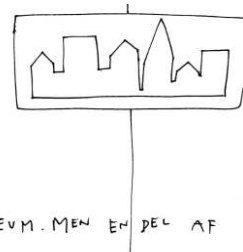
Man kunne dog med fordel have overvejet en anden opstartsproces, hvor der i højere grad havde været fokus på at forventningsafstemme og give beboerne afløb for deres frustrationer forud for det egentlige følgegruppemøde. Dette ville ikke nødvendigvis flytte fokus helt væk fra nattelivet, men det er rådgivers vurdering, at der fra beboerforeningens side var et behov for at få talt om deres frustrationer, og at dette skulle imødekommes for at få den rette opstart på processen.

DØGNLIVET BORD 1 ②

LYDGENER - TIL TAL DER KAN RØNDE STØJ FRA NATTELIVET. STØJ EN SELV FORDEKKEDE

DET LODE SYLV BORD 1 ②

IDENTITET = IKKE MUSEUM. MEN EN DEL AF EN LEVENDE BY.

Udpluk fra visuelt referat fra 1. følgegruppemøde, af PARK

Temaskitse for *Hjemme i gaden* produceret til 2. følgegruppemøde af PARK

Lørdagsevent

På baggrund af de to følgegruppemøder, samt en indledende dialog med flere af de erhvervsdrivende i gaden, blev der udviklet et koncept for lørdagseventen. Formålet med arrangementet var, at indsamle viden om ønsker og behov fra beboere og brugere der ikke var aktive i følgegruppen. De konkrete aktiviteter til eventen blev delvist planlagt på baggrund af inputs fra følgegruppemøderne, men også på baggrund af et ønske om at teste og visualisere en række nye anvendelser af byrummet.

Larsbjørnsstræde blev spærret af for biltrafik, og i tidsrummet 10-16 blev gaden forvandlet til et anderledes byrum med plads til nye former for byliv og alternative bud på indretning og brug. Flere steder var de erhvervsdrivende inddraget, mens det andre steder var projektteamet, der indtog et byrum og med et simpelt greb lavede en parkeringsplads om til en 1:1 test af en række nye anvendelsesmuligheder.

Kommunikation i gaden

Til eventen blev der udviklet et feedback-system, der gav deltagerne mulighed for at engagere sig og give deres holdning til kende på flere måder. Her var det afgørende, at man meget simpelt kunne komme med et udsagn eller en positiv/negativ tilkendegivelse. I hver ende af Larsbjørnsstræde var der samtidig opsat en informationsstand, hvor værter tog imod folk, der kom forbi og fortalte dem om eventen. Med simple postkort

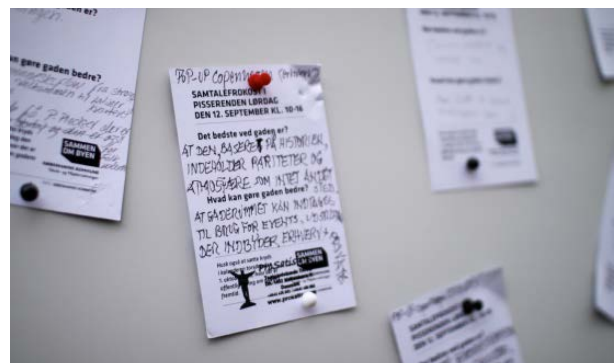
kunne besøgende skrive kommentarer til arrangementet samt ønsker og ideer til forbedringer i gaden. Det blev til i alt 48 postkort med kommentarer. Derudover var 17 skilte sat op i gaden. På hvert skilt stod et simpelt udsagn samt en mulighed for at markere, om man var enig eller uenig. Eksempelvis ønsket om mere cykelparkering i gaden. Flere steder var skiltet suppleret af en test i gadeplan, eksempelvis markeringen af en cykelparkeringszone eller udendørsservering på en parkeringsplads. På den måde pegede de forskellige test på en række nye muligheder i byrummet, og bidrog til at synliggøre et uudnyttet potentiale i gaden - eksempelvis ibrugtagningen af parkeringspladser i dagtimerne.

Lørdagseventen

Feedback-plakat

Postkort med idéer og feedback

Byggeworkshop af plantekasser til gaden

Test og workshops i gaden

På baggrund af ønsker og ideer fra følgegruppen blev der afviklet en række test og workshops til lørdagseventen. Det blev til en plantekasseworkshop, en skilteworkshop samt test af cykelparkeringszone, udendørs servering, udendørs salg af tøj og opholdsrum i gaden. Hvor størstedelen af de konkrete test blev etableret i samarbejde med de lokale erhvervsdrivende, der var ansvarlige for driften af byrummet, var de to workshops derimod initieret og afviklet af VIGØR. Her blev prototyper af plantekasser bygget og skilte til gaden udviklet som bud på fremtidige løsninger til gaden. Ønsket var, at de midlertidige udgaver skulle være udgangspunktet for en dialog om ønsker for gaden og

samtidig at inddrage deltagerne i at bygge plantekasse og male skilte. Det var dog kun enkelte børn og familier der deltog i workshopsne. Her spillede det en stor rolle at en meget stor andel af menneskene i gaden om lørdagen "bare" er besøgende på tur. De ville gerne komme med deres umiddelbare holdningstilkendegivelse, men når det kom til at male og bygge matchede det ikke den måde, de ønskede at deltage.

Det skal dog samtidig siges, at hvor både erhvervsdrivende fra følgegruppen samt erhvervsdrivende i gaden havde givet udtryk for, at de ønskede at deltage aktivt i både skilteworkshop og planteworkshop, var der manglende tilslutning på selve dagen. Flere af de erhvervsdrivende som rådgiver forud havde været i dialog med var på arbejde og kunne ikke deltage i aktiviteterne, ligesom en engageret beboer og lokal kunstner, der skulle have stået for skilteworkshoppen, blev ramt af sygdom på dagen. I forhold til den manglende tilslutning til plantekasseworkshop og skilteworkshop skal det overvejes om dette var den rette metode til at inddrage målgruppen eller om andre metoder for inddragelse ville have fungeret bedre. Her kunne man eventuelt have inddraget repræsentanterne fra følgegruppen mere direkte i planlægningen af de konkrete workshops og generelt have arbejdet for at udvikle og afvikle de konkrete workshops i et tættere samarbejde med de lokale.

En plantekasse bliver flyttet på plads i gaden. Kasserne står der endnu og bliver passet af de lokale butikker.

Skilteworkshop

Samtalefrokoster

Som en del af dagens aktiviteter samarbejdede projektteamet med tre lokale restauranter om at afholde samtalefrokoster i gaden. Hver restaurant stod for at tilrettelægge en menu, og der var på forhånd udviklet en samtaleguide på baggrund af de tidligere omtalte temaer fra følgegruppemøderne. Det blev til otte samtalefrokoster med i alt ca. 60 deltagere, der alle deltog i en faciliteret samtale omkring udviklingen af kvarteret.

Der var generelt god stemning omkring samtalerne, hvor en god blanding af både beboere, erhvervsdrivende og besøgende deltog. Det gav en fin dynamik i dialogerne, og der kom nye perspektiver fra flere sider. Den uformelle og intime stemning omkring måltidet bidrog til at skabe en tryghed og et nærvær omkring bordet, hvilket flere af værterne beskrev som konstruktivt for den "gode" samtale. En udfordring var dog i begyndelsen af dagen at få nok deltagere til aktiviteten, men som dagen skred frem var næsten alle pladser booket. Man kunne dog med fordel have booket pladser til lokale inden lørdagseventen og på den måde sikret sig, at alle pladser blev fyldt op.

Samtalefrokost

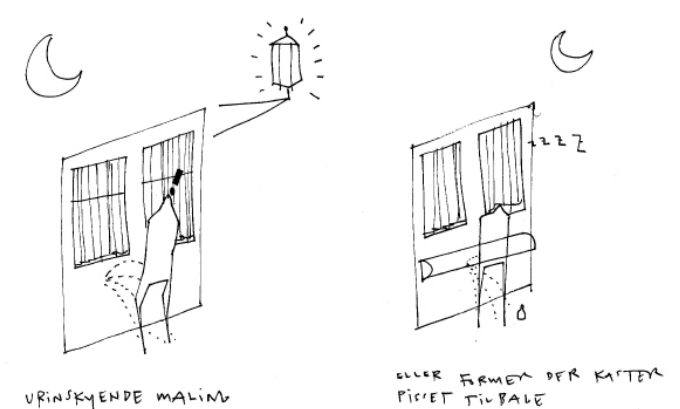
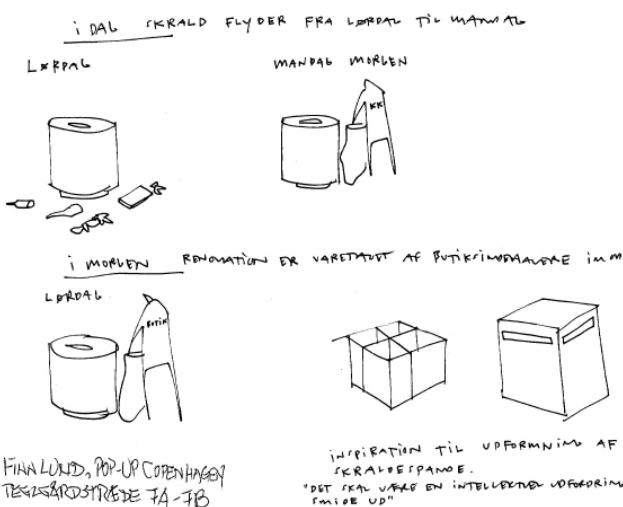
Live-skitsering

Som et redskab til omverdensinddragelse stod PARK for afviklingen af en skitssession, der forløb over hele dagen. Her fik deltagerne mulighed for at komme med deres holdninger og ideer til arkitekten, der undervejs i sessionen tegnede og illustrerede. Alle deltagere fik navn på "deres" tegning, der efterfølgende blev hængt op på en opslagstavle.

Udgangspunktet var en session på 5 min, men i praksis fungerede det godt med længere samtaler og som et supplement til de deltagere, der ønskede at gå dybere ind i en dialog omkring en konkret idé eller frustration. Hvor både plakater og postkort fungerede som små simple markører og udsagn, blev skitseworkshoppen det sted, hvor de fik mulighed for at blive hørt individuelt og direkte.

Liveskitsering

Udpluk af skitser fra liveskitsering, PARK

Sammenspillet mellem de "hurtige" og "langsomme" aktiviteter

Det var rådgivers oplevelse, at sammenspillet mellem de "hurtige" feedbackskilte og postkort, de midlertidige interventioner og test i gaden samt de mere inddragende dialogprægede aktiviteter spillede godt sammen på dagen. Deltagerne havde mulighed for at deltage på mange forskellige måder, og hvor nogle ikke ønskede at engagere sig aktivt i eventen, var der andre der deltog i flere af aktiviteterne over hele dagen. Særligt de aktiviteter, hvor deltagerne fik mulighed for at indgå i en dybere og mere "langsom" samtale, enten via samtalefrokoster eller live-skitseworkshop, fungerede rigtig godt. Deltagerne gav udtryk for at føle sig hørt og samtidig var den viden og feedback, der blev delt, yderst gavnlige for den videre proces. Interventionerne og de enkelte test i gaden gav deltagerne et fælles udgangspunkt for samtale, og på den måde fungerede de som en slags samtalestartere, der gav syn for sagen og aktiverede nye blikke på det velkendte. Konkretiseringen af forandringerne i form af visualiseringer eller de konkrete test var således et vigtigt redskab i arbejdet med omverdensinddragelsen, og mens enkelte gav udtryk for provokation og frustration, var det for andre inspirerende og idégenererende. Eksempelvis i tilfældet med de fleksible løsninger: Her udtrykte flere erhvervsdrivende begejstring over muligheden for at anvende parkeringspladser fleksibelt, hvorimod andre udtrykte stor modstand mod dette tiltag. Spørgsmålet om parkeringspladser er et godt eksempel på, hvordan modsatrettede holdninger eksisterede indenfor samme målgruppe og at der var mange forskellige interesser og holdninger på spil.

Udsmykning af skraldespande på lørdagseventen

Den lokale forankring

Andelen af beboere og erhvervsdrivende, der deltog i lørdagseventen var ikke så stor som forventet, men derimod var der særligt mange besøgende i gaden. Eventen blev dermed ikke i så høj grad som ønsket forankret lokalt og spørgsmålet er, hvordan dette kunne være lykkedes endnu bedre?

V!GØR var fra starten af processen rundt og tale med størstedelen af de erhvervsdrivende i gaden, og fik flere gode inputs til aktiviteter til lørdagseventen. Der blev samlet viden ind om helt lokale problemstillinger som eksempelvis hvilke områder, der særligt manglede cykelparkering og hvilke områder, urin var et særligt stort problem. På baggrund af denne proces inviterede V!GØR en række butikker og restauranter, som havde udvist interesse for arrangementet til at rykke ud på gaden. Disse talte en tøjbutik, en frisør, en tegneseriebutik samt flere cafeer og restauranter. Men hvor der fra deres side var begejstring over at få mulighed for at fylde mere i gaden, der blev der fra andre, såvel erhvervsdrivende som beboere, oplevet frustration over den valgte form til eventen. Flere gav udtryk for at de ikke mente, det var "deres" arrangement og enkelte var decideret vrede over, at lørdagseventen netop repræsenterede det, de ikke ønskede i gaden.

Det kan derfor overvejes hvorvidt det valgte koncept for lørdagseventen var det rigtige for at få en bred gruppe af beboere og erhvervsdrivende i tale. Der vil i en omverdensinddragelsesproces ofte være modsatrettede holdninger, men spørgsmålet er, om man i dette tilfælde kunne have gjort mere for at få en større gruppe af de lokale beboere og erhvervsdrivende til at føle sig som en inkluderet del af eventen.

Her er det rådgivers vurdering, at man kunne have arbejdet endnu mere på at få engageret de lokale erhvervsdrivende i eventen, eksempelvis som det blev gjort til samtalefrokosterne, hvor de lokale restauranter var aktivt inddraget. Dette samarbejde fungerede godt og restauranterne blev en vigtig del af lørdagseventen. Samtidig kunne man have ladet følgeskabet fungere som en slags "rådgivere" på eventen. Det ville være en god mulighed for i endnu højere grad at have "stukket en finger i jorden" forud for eventen, og derigennem også have forsøgt at engagere en gruppe frivillige beboere.

Det er desuden rådgivers vurdering, at det ville have været gavnlige for processen i højere grad at skabe en synlighed omkring projektet i lokalmiljøet undervejs, eksempelvis ved at rykke ud i gaden og arbejde i hverdagen. Det kunne have været i form af midlertidigt kontor i et af de tomme lokaler i gaden eller ved at sætte informationsskilte, opslagstavler eller lign. op i byrummet. Dette ville have givet rådgiver et endnu dybere kendskab til gaden og dens brugere, og samtidig synliggjort projektet undervejs i processen.

Høringen

Høringen blev arrangeret som et åbent hus arrangement på strækningen fra Ørstedparken til Kattesundet, med det formål at fremvise skitseforslag og give alle mulighed for at komme med kommentarer til de konkrete løsningsforslag².

På fem forskellige lokationer stod en stand, indeholdende en kort beskrivelse af det konkrete forslag, illustrationer, plandiagram og referencefotos. Alle forslag var geografisk markeret, således at det ikke kun handlede om den konkrete ide, men også om den konkrete placering. Ved alle stande var det muligt at få yderligere information af en vært, at markere om man syntes, det var en god eller dårlig idé, ligesom man havde mulighed for at skrive et høringssvar på et postkort. Alle kommentarer blev indsamlet, og der var efterfølgende tre dage til at sende yderligere et høringssvar på mail. En kort proces, men en effektiv måde at få præsenteret materialet for en stor gruppe af

² Beboere og erhvervsdrivende blev inviteret til høring via husstandsdelte invitationer. Derudover var der en annonce i den lokale avis.

mennesker og få feedback.

I alt blev der afleveret 131 høringssvar via postkort og mail. I løbet af de to timer høringen stod på i gaden kom både beboere og erhvervsdrivende forbi. Det var tydeligt, at mange havde meget på hjertet og flere var nysgerrige på at se de konkrete forslag. Hvor en stor del af høringssvarene pegede i flere forskellige retninger, var der også forslag, som der mere entydigt var enten opbakning eller modstand mod. Hvor eksempelvis forslaget omkring overgangen til Ørstedparken blev modtaget med kun få negative udsagn, var det særligt forhold omkring opholdspladser i Teglgårdsstræde og Larsbjørnsstræde, der fik kritik. Hvor rådgiver via skitser præsenterede idéen om en række "åbne" opholdsrum, var det tydeligt at dette ikke var et ønske lokalt, hvilket resulterede i, at denne idé blev taget ud af det endelige skitseforslag.

Samtidig var det også tydeligt, at hvor der igennem dialogprocessen havde været opbakning til mere cykelparkering i gaden, så fik det en mere blandet modtagelse til høringen. Dette kan bl.a. skyldes, at der var foreslået en specifik placering af cykelparkeringen, og at det dermed blev mere konkret. Flere gav udtryk for, at de under ingen omstændigheder ønskede

En stand fra høringen

portene blokeret, hvilket der modsat var stemning for til følgegruppemøderne – et eksempel på, at der eksisterede mange forskellige holdninger og modsatrettede synspunkter blandt de deltagende, og at der var stor forskel på at snakke om cykelparkering til et følgegruppemøde, og at se den konkrete skitse og placering i gaden.

Det var rådgivers oplevelse, at den alternative model for høringen fungerede godt i denne sammenhæng. Ved at dele høringen op i 5 stande og rykke høringen ud i gaden, fyldte frustrationerne mindre end de ville have gjort ved en klassisk høring. Alle der deltog var personligt engagerede i området og mange havde en holdning til de konkrete skitseforslag. Ved alle 5 stande på strækningen blev der snakket om de fremtidige løsninger for kvarteret og flere af de deltagende gav udtryk for, at de var glade for at blive hørt. Det var en simpel måde at være synlige i gaden, med fokus på det vigtigste – nemlig at være i direkte dialog med både beboere og erhvervsdrivende. Og samtidig var det en høring, der ikke, som eksempelvis lørdagseventen, krævede mange ressourcer og et omfattende forarbejde.

En stand fra høringen

Spillerum for forandringer?

Det blev fra start gjort klart for følgegruppen, at projektet skulle arbejde for at styrke de eksisterende potentialer i området og begrænse de allerede eksisterende udfordringer med udgangspunktet i fysiske forbedringer i gaderummet. Undervejs i processen var der en stor åbenhed overfor følgegruppens ønsker og ideer til nye løsninger. Der blev brugt tid på at diskutere og illustrere ideer omkring mere grønt i gaden, fleksible byrum, kunstinstallationer i portene og alternative skraldespande.

Der har både fra rådgiverteamet og projektgruppen i TMF været et stort fokus på en forventningsafstemning, samt at tydeliggøre det spillerum, man kunne handle indenfor. Da det kom til dialogen vedrørende de konkrete løsningsforslag viste det sig dog, at begrænsningerne for, hvad der kunne ændres på og hvilke muligheder, der var i byrummets eksisterende geometri, var så små, at mange gode ideer og løsninger i sidste ende blev kasseret. Følgegruppens fantasi og gode ideer til reelle fysiske forandringer var begrænset af de funktionelle, arkitektoniske og trafikale hensyn, der skulle tages. Dette vil ofte være situationen i en omverdensinddragelsesproces, men det kan alligevel overvejes hvorvidt og hvor meget der i denne sammenhæng skulle være åbnet op for deltageres forventninger.

Hvor det var rådgivers rolle at håndtere de lokale holdninger og at skabe mulighed for idégenerering indenfor rammerne, burde denne proces være blevet

styret strammere, således at ideerne, der blev foreslået var indenfor rammerne af, hvad der i praksis og reelt set var muligt. Et eksempel ses i forhold til etableringen af træer på strækningen. Her kunne projektgruppen fra TMF tidligere i processen med fordel have undersøgt, hvad der faktisk var muligt at ændre på i gaden, således at spillerummet for forandring havde været klart.

Med de funktionelle, arkitektoniske og trafikale begrænsninger for øje, samt en engageret beboergruppe med meget på hjertet, kan det samtidig overvejes om en så omfattende omverdensinddragelsesproces er det rigtige svar på netop dette steds udfordringer. Det er en svær øvelse og stiller store krav til inddragelsesmetoden på den ene side at åbne op og lytte til beboernes ønsker og drømme og samtidig at have et meget begrænset spillerum for de reelle forandringer. Der var undervejs i processen mulighed for at komme med inputs og give sin holdning til kende. Man kan sige, at der med beboerne og de erhvervsdrivendes ret til at blive hørt manglede spillerum og, i sidste ende, reel indflydelse. Dette skyldtes ikke en manglende interesse i deres ønsker og konkrete ideer, men snarere en række begrænsninger i det konkrete byrum. Når de løsninger, man står tilbage med i høj grad ligner de løsninger, der blev startet ud med, er det værd at overveje, om den valgte proces for omverdensinddragelse skulle være grebet anderledes an, eller om rammerne fra starten skulle være formuleret anderledes.

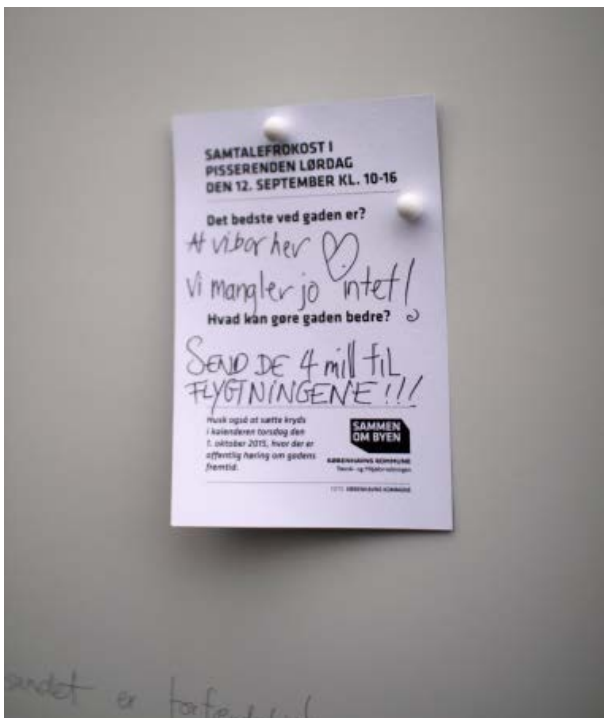

DAG OG NAT = DR. DEKYL AND MR. HYDE
 KVARTERETS EGENSKABER ER POSITIVE
 OM DAGEN MEN NEGATIVE OM NATTEN.

”Nix pille ved vores kvarter”

Rådgiverteamet og projektgruppen hos TMF har løbende fået både positiv og negativ feedback fra deltagerne, både til følgegruppemøderne, lørdagsevent og høringen. Det var fra starten af processen tydeligt, at der var klare interessekonflikter i gaden. Hvor der generelt var stor enighed omkring frustrationer over nattelivet, der var det anderledes i dagtimerne, hvor flere modsatrettede ønsker og ideer blev fremsat. Og samtidig var der flere, der gav udtryk for, at det fungerede godt, som det var, og man ikke ønskede indblanding. Der blev eksempelvis modtaget udsagn til lørdagseventen og høringen hvor der stod: *”Bevar Pisserenden, nix pille ved vores kvarter”* eller *”Giv pengene til Syrien, vi behøver dem ikke”*.

Det er dog også rådgivers oplevelse, at det til tider har været svært at skelne mellem en frustration overfor forhold omkring bevillinger og natteliv, og frustrationer forbundet med den konkrete omverdensinddragelsesproces og planerne om konkrete fysiske forbedringer i gaden. Trods stor omhu med tilrettelæggelsen og gennemførelsen af omverdensinddragelsen, opleves det, at interessekonflikten i dette tilfælde har været så stor, at det i flere tilfælde førte til en kritik af den valgte proces og det konkrete projekt, hvor det i højere grad omhandlede forhold, der ikke stod til at ændre indenfor projektets rammer.

Postkort fra lørdagseventen

De bløde og de hårde løsninger

Kan de gener, som gadens beboere og erhvervsdrivende oplever fra nattelivet, fjernes med fysiske forbedringer af gaderummet? Dette spørgsmål har været omdrejningspunktet i en del af de dialoger, der har fundet sted undervejs i processen. Flere gode ideer har været i spil, men når det kom til de realiserbare fysiske løsninger, har det vist sig af være begrænset, hvad der var muligt. Der har derimod været stor opmærksomhed på ikke at skabe løsninger, der førte til yderligere problemer med uro og nattestøj. Der er i dialogerne til både følgegruppemøderne og høringen blevet udtrykt en forventning om, at de hævede flader i krydsningerne skulle være med til at farten i trafikken sænkes, ligesom at eksempelvis en pegestolpe i gaden gerne skulle bidrage til at folk i gaden guides den rigtige vej om natten.

Men der er fra følgegruppens side også blevet taget initiativ til en række mere ”bløde” tiltag. I et kvarter, der er kendetegnet ved et stærkt ejerskab og engagement, er det netop beboerne og de erhvervsdrivende, der udgør en ressource. Og de fleste vil gerne inddrages hvis det sker på den rigtige måde. Et af de potentialer, der blev synliggjort undervejs i processen, var at tænke udviklingen af kvarteret tættere sammen med driften af kvarteret. På den måde opstår der en række unikke muligheder for at arbejde på tværs og samarbejde med en række lokale aktører om udviklingen af et lokalområde, eksempelvis via partnerskaber. Og samtidig var der fra flere af deltagerne i følgegruppens side (både beboere, erhvervsdrivende og interesseorganisationer) en stor interesse overfor indsatser, der i højere grad skulle regulere adfærd i gaden. Eksempelvis kampagner og skilte, der opfordrede til hensyn om natten. Endnu engang en blødere løsning, der blev bragt på banen af deltagerne i følgegruppen, som et supplement til de såkaldte ”hårde” løsninger. Det er rådgivers vurdering, at når de ”hårde” løsninger suppleres af de mere ”bløde” løsninger, så opstår der en unik mulighed for i højere grad at forankre en del af løsningerne lokalt.

Opsamling

På baggrund af erfaringer med den konkrete proces for omverdensinddragelse i Latinerstrædet kan det med fordel overvejes, hvordan en sådan proces kunne have fungeret bedre. Hvad fungerede godt, og hvad fungerende mindre godt? Skulle de konkrete metoder til inddragelse have været afviklet anderledes, eller skulle de forskellige målgrupper have været inddraget og aktiveret på en anden måde?

Som det beskrives har en række omstændigheder gjort, at processen for omverdensinddragelse i Latinerstrædet har været udfordrende, og den har undervejs været meget præget af frustrationer over nattelivet, der på mange måder lå ud over projektets råderum. Det har besværliggjort dialogen omkring reelle forandringer. Her er det rådgivers oplevelse, at man indledningsvis kunne have overvejet at lave en forventningsafstemning med beboerne, for at følgegruppemøderne ikke i samme grad havde været præget af frustrationerne.

Det blev oplevet, at idéen om en forandring af gaden blev forbundet med noget negativt i flere tilfælde. Her virkede det godt at konkretisere forandringerne undervejs i processen, eksempelvis ved at skitsere nye løsninger og ideer. På den måde blev der noget konkret at tale ud fra.

Det har været afgørende, at rådgiver fik skabt et rum for dialog, hvor der var plads til modsatrettede holdninger. Samtidig har det været vigtigt, at kritikken og modstanden mod forandringer ikke overskyggede de deltagere, der var mindre kritiske overfor projektet. Her har det fungeret godt at skabe mere intime situationer for dialog, eksempelvis gennem samtalefrokoster, skitseworkshop og høringen, frem for stormøder, hvor alle er samlet et sted.

For at sikre at de konkrete aktiviteter matchede målgruppen samt en stærkere lokal forankring af processen, kunne man samtidig have overvejet at lade følgegruppen fungere som en slags engagerede rådgivere undervejs. Ved at lade dem spille en større rolle er det rådgivers vurdering, at processen og det endelige projekt ville have været bedre forankret lokalt og modstanden mod forandring muligvis ville have været mindre.

I udarbejdelsen af konceptet for omverdensinddragelse har der gennemgående været et stort fokus på at sikre, at alle interessenterne har haft mulighed for at deltage og føle sig hørt. Men i dette projekt har der været en svær balance mellem at åbne op for nye løsninger og samtidig arbejde indenfor de begrænsninger, byrummet sætter, idet rammerne for forandring reelt har været så

begrænsede. Her kunne det overvejes, om der skulle have været en endnu strammere styring med processen og ideerne undervejs, således at der ikke blev etableret forventninger, som ikke kunne indfries - selvom det kunne have haft en negativ indflydelse på deltagerne oplevelse af at blive hørt.

En af styrkerne ved processen har været, at den har været med til at tydeliggøre beboerne og de erhvervsdrivendes stærke engagement og ejerskab til kvarteret, hvilket udgør et væsentligt potentiale for det videre arbejde med udviklingen af gaderummet i kvarteret. Processen har dermed vist et mulighedsrum for, at der bliver set nærmere på de mere "bløde" tiltag i gaden, hvor de lokale inddrages som en aktiv ressource. Eksempelvis i udviklingen af en kampagne mod natstøj eller i en række partnerskaber omkring driften.